

National context report

Italy

www.tour-x.eu

Project No: 101056184

TourX CoVE for the Tourism Industry

Co-funded by
the European Union

Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the European Education and Culture Executive Agency (EACEA). Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

Το σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (EEK) στην Ιταλία

Το σύστημα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (EEK) της Ιταλίας είναι ζωτικής σημασίας για την απόκτηση των δεξιοτήτων που απαιτούνται στην αγορά εργασίας. Με έμφαση στην πρακτική κατάρτιση, τη συνεργασία με τη βιομηχανία και την προσαρμοστικότητα στις περιφερειακές ανάγκες, το σύστημα EEK στοχεύει στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας και στη στήριξη της οικονομικής ανάπτυξης. Παρέχει ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο για ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης στους τομείς του τουρισμού και της φιλοξενίας. Το σύστημα περιλαμβάνει διάφορους τύπους ιδρυμάτων, επίπεδα προσόντων και διοικητικά όργανα. Το πρόγραμμα σπουδών περιλαμβάνει διαθεματικές και εξειδικευμένες ενότητες, πρακτική άσκηση και κρατικές εξετάσεις.

1. Τύποι ιδρυμάτων

- **Επαγγελματικά Ινστιτούτα:** Προσφέρουν τριετή και πενταετή προγράμματα σπουδών, όπως το πρόγραμμα «Οινογαστρονομία και Ξενοδοχειακή Φιλοξενία», το πρόγραμμα «Τεχνικός Υπηρεσιών Μπαρ» και το πρόγραμμα «Οικονομικός Τομέας – Τουρισμός».
- **Τεχνικά Ινστιτούτα:** Παρέχουν προγράμματα σπουδών στον οικονομικό τομέα με έμφαση στον τουρισμό και τη φιλοξενία, συνδέοντας την εκπαίδευση με την αγορά εργασίας.
- **Προγράμματα Ανώτερης Τεχνικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (HIVET):** Τα προγράμματα αυτά έχουν σχεδιαστεί για να προωθήσουν τη διάδοση της τεχνικής και επιστημονικής κουλτούρας που εφαρμόζεται στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη πολιτιστικών και τουριστικών προσφορών.
- **Πανεπιστήμια:** Προσφέρουν προγράμματα σπουδών στον τομέα του τουρισμού σε διάφορα επίπεδα, συμπεριλαμβανομένων τριετών προγραμμάτων σπουδών και προγραμμάτων ανώτερης τεχνικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

2. Εισαγωγή και Προαγωγή:

- **Απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:** Οι φοιτητές μπορούν να εισέλθουν στο πρώτο επίπεδο των προγραμμάτων σπουδών στο ιταλικό πανεπιστημιακό σύστημα με απολυτήριο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή αντίστοιχο τίτλο σπουδών που έχει αποκτηθεί στο εξωτερικό.

- **Επαγγελματικά Ινστιτούτα:** Οι φοιτητές μπορούν να εγγραφούν σε προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, τα οποία χωρίζονται σε τριετή και πενταετή προγράμματα. Τα προγράμματα αυτά παρέχουν εξειδικευμένη κατάρτιση σε τομείς όπως η εστίαση, οι υπηρεσίες προώθησης και υποδοχής, καθώς και ο τουρισμός.

3. Εκπαιδευτικές διαδρομές:

- **Τριετή προγράμματα:** Τα προγράμματα αυτά, τα οποία προσφέρονται από επαγγελματικά ιδρύματα, οδηγούν στην απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων για την αυτόνομη και υπεύθυνη διαχείριση διαδικασιών εστίασης. Δίνουν έμφαση στην εφαρμογή και χρήση βασικών μεθοδολογιών, εργαλείων και τεχνολογιών.
- **Πενταετή προγράμματα:** Διαθέσιμα σε επαγγελματικά ιδρύματα και τεχνικά ιδρύματα, τα προγράμματα αυτά παρέχουν ένα πιο ολοκληρωμένο και εξειδικευμένο πρόγραμμα σπουδών. Περιλαμβάνουν μια διετή περίοδο διαθεματικών μαθημάτων και μια περαιτέρω τριετή περίοδο σπουδών που χαρακτηρίζεται από ένα πιο συγκεκριμένο πρόγραμμα σπουδών.

4. Πιστοποιήσεις και Τίτλοι Σπουδών:

- **Επαγγελματικό Δίπλωμα (EQF4):** Οι φοιτητές που ολοκληρώνουν τα τριετή προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης λαμβάνουν επαγγελματικό δίπλωμα, το οποίο πιστοποιεί τις δεξιότητές τους και τους δίνει τη δυνατότητα να εισέλθουν στην αγορά εργασίας ή να συνεχίσουν τις σπουδές τους.
- **Ανώτερο Τεχνικό Δίπλωμα (ΕΠΠ Επίπεδο V):** Απονέμεται από τα Ανώτερα Τεχνικά Ινστιτούτα (ITS) μετά την ολοκλήρωση εξειδικευμένης κατάρτισης και πιστοποιεί προηγμένες δεξιότητες μετά την ολοκλήρωση των πενταετών προγραμμάτων επαγγελματικής και τεχνικής εκπαίδευσης. Οι φοιτητές πρέπει να περάσουν κρατικές εξετάσεις για να αποκτήσουν δίπλωμα (ΕΠΠ4), το οποίο τους παρέχει πρόσβαση σε πανεπιστημιακές σχολές, προγράμματα Ανώτερης Τεχνικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης, καθώς και σε προγράμματα των Ανώτερων Τεχνικών Ινστιτούτων. Τα ανώτερα επίπεδα αντιστοιχούν σε μεταπτυχιακά προγράμματα επιπέδου I και επιπέδου II, αντίστοιχα.

- **Πτυχίο (Επίπεδο 6 του ΕΠΕ):** Απονέμεται μετά την ολοκλήρωση τριετών προγραμμάτων σπουδών με 180 Πανεπιστημιακές Εκπαιδευτικές Μονάδες (CFU) και την υποστήριξη πτυχιακής εργασίας.
- **Πρόσβαση σε μεταπτυχιακά προγράμματα:** Οι κάτοχοι πτυχίου μπορούν να εγγραφούν σε μεταπτυχιακά προγράμματα και άλλα προγράμματα δεύτερου επιπέδου.
- **Επαγγελματικά Προσόντα:** Εκδίδονται από περιφερειακές αρχές σε διάφορα επίπεδα (EQF 3 και EQF 4) για την επαγγελματική κατάρτιση, επιτρέποντας την πρόσβαση σε περαιτέρω εκπαίδευση ή στην αγορά εργασίας.

5. Διοικητικά Όργανα

- **Ενιαία Διάσκεψη:** Πρόκειται για ανεξάρτητο όργανο που εγκρίνει το ενιαίο μοντέλο για τα πιστοποιητικά επαγγελματικών προσόντων.
- **MIUR (Υπουργείο Παιδείας, Πανεπιστημίων και Έρευνας):** Εποπτεύει το εκπαιδευτικό σύστημα, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης και των κανονισμών για την επαγγελματική και την ανώτερη τεχνική εκπαίδευση.
- **Περιφερειακές Αρχές:** Εγκρίνουν και πιστοποιούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα, διασφαλίζοντας τη συνάφειά τους με τις τοπικές επιχειρήσεις και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.
- **Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ):** Εξωτερικός φορέας που παρέχει χρηματοδότηση για προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, μεταπτυχιακή κατάρτιση και διακρατικές ανταλλαγές.
- **Πιστοποιημένοι Οργανισμοί Κατάρτισης:** Διαχειρίζονται και οργανώνουν προγράμματα κατάρτισης, διασφαλίζοντας ότι πληρούν τα περιφερειακά και εθνικά πρότυπα ποιότητας και πιστοποίησης.
- **Δημόσιοι φορείς:** Συνεργάζονται με ιδιωτικούς φορείς για την ανάπτυξη και τη χρηματοδότηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων στον τομέα του τουρισμού και της φιλοξενίας.

Ανάγκες της αγοράς στον τομέα του τουρισμού στην Ιταλία

Ο τουριστικός κλάδος στην Ιταλία αποτελεί ζωτικό παράγοντα για την οικονομία, αλλά αντιμετωπίζει συγκεκριμένες προκλήσεις στην αγορά εργασίας που επηρεάζονται από τις προτιμήσεις των καταναλωτών, την πανδημία COVID-19 και τις τεχνολογικές εξελίξεις. Το 2021, ο κλάδος απασχολούσε κατά μέσο όρο 1.030.116 εργαζόμενους, κυρίως νέους — το 58% ήταν κάτω των 40 ετών και το 35,25% κάτω των 30, ενώ μόνο το 4% ήταν άνω των 60 ετών. Οι γυναίκες αποτελούσαν το 52,7% του εργατικού δυναμικού, γεγονός που αντανάκλα την ικανότητα του κλάδου να διευκολύνει την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Οι αλλοδαποί εργαζόμενοι αποτελούσαν το 23,9% των εργαζομένων, με μέσο ετήσιο αριθμό 246.467. Οι συμβάσεις εργασίας ήταν κατά κύριο λόγο αορίστου χρόνου (60,2%), ενώ το 39,8% αφορούσε συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Η μερική απασχόληση ήταν συνηθισμένη, αντιπροσωπεύοντας το 54,4% του εργατικού δυναμικού. Υπήρχαν 77.583 μαθητευόμενοι, κυρίως μερικής απασχόλησης, ενώ το 14,7% των μαθητευόμενων ήταν εποχιακοί. Ο μέσος αριθμός των περιστασιακών εργαζομένων ήταν 98.462, κυρίως με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, με μέσο μισθό 9.326 ευρώ.

Επιπλέον, πριν από την πανδημία, η απασχόληση στον τουρισμό παρουσίαζε ισχυρή ανάπτυξη, με ετήσια αύξηση 1,4% το 2019, ξεπερνώντας τον ρυθμό ανάπτυξης της συνολικής οικονομίας. Ωστόσο, ο τομέας αντιμετωπίζει εδώ και καιρό προβλήματα που σχετίζονται με την ανεπαρκή προστασία των συμβατικών δικαιωμάτων, των αμοιβών και των επαγγελματικών προσόντων, καθώς και με την ευρεία διάδοση παράτυπων πρακτικών πρόσληψης, συμπεριλαμβανομένης της αδήλωτης εργασίας. Στον τομέα HORECA, σχεδόν το 75% των περιπτώσεων το 2020 αφορούσε παραβιάσεις των εν λόγω προστατευτικών μέτρων, με συνολικό αριθμό 10.472 επιβεβαιωμένων παραβάσεων. Από το 2020 έως το 2021, η απασχόληση αυξήθηκε κατά 7,8%, προσθέτοντας σχεδόν 75.000 θέσεις εργασίας. Ωστόσο, ο αριθμός αυτός παρέμεινε κατά 13,5% χαμηλότερος από τα προ πανδημικά επίπεδα. Ο αριθμός των επιχειρήσεων στον τομέα αυξήθηκε ελαφρώς κατά 2,8%, με πάνω από το 80% αυτών των επιχειρήσεων να ανήκουν στον δημόσιο τομέα και το 13,3% στον τομέα της διαμονής.

Τρέχουσα ζήτηση για δεξιότητες και προσόντα

Η αγορά εργασίας στην Ιταλία παρουσιάζει επί του παρόντος ισχυρή ζήτηση για δεξιότητες όπως η εξυπηρέτηση πελατών, η προσαρμοστικότητα και η προθυμία να αναλάβει κανείς εποχιακές θέσεις εργασίας. Ταυτόχρονα, υπάρχουν προκλήσεις στην πρόσληψη προσωπικού και εξελισσόμενες προσδοκίες μεταξύ των εργαζομένων. Παρακάτω παρουσιάζονται λεπτομερώς οι διάφορες καταστάσεις της αγοράς εργασίας.

1. Υψηλή ζήτηση για συγκεκριμένα επαγγέλματα: Τα πιο περιζήτητα επαγγελματικά προφίλ στην περιφέρεια του Βένετο περιλαμβάνουν σερβιτόρους εστιατορίων, πωλητές καταστημάτων λιανικής,

σεφ, μπάρμαν, ρεσεψιονίστ και προσωπικό καθαρισμού στον τομέα της διαμονής. Αυτό υποδηλώνει ισχυρή ζήτηση για ρόλους που σχετίζονται άμεσα με την εξυπηρέτηση πελατών και τη φιλοξενία.

2. Εποχική και μη εποχική απασχόληση: Υπάρχει αξιοσημείωτη ζήτηση τόσο για εποχικούς όσο και για μη εποχικούς εργαζόμενους. Το 2022, ο τουριστικός τομέας στην περιφέρεια του Βένετο σημείωσε σημαντική αύξηση στις εποχικές προσλήψεις, ξεπερνώντας τα προ-πανδημικά επίπεδα. Αυτό υποδηλώνει ότι οι δεξιότητες που σχετίζονται με τις εποχικές τουριστικές δραστηριότητες είναι ιδιαίτερα περιζήτητες.

3. Απασχόληση νέων: Η πρόσληψη νέων στον τουριστικό τομέα έχει αυξηθεί, με πάνω από 23.000 νέους να προσλαμβάνονται το 2022, σημειώνοντας αύξηση 16% σε σύγκριση με το 2019. Αυτή η τάση υπογραμμίζει τη σημασία των θέσεων εισόδου στην αγορά εργασίας και την ανάγκη για δεξιότητες που προσελκύουν νεότερους εργαζόμενους.

4. Προκλήσεις στην πρόσληψη: Παρά τη ζήτηση για εργαζόμενους, υπάρχουν προκλήσεις στην εξεύρεση κατάλληλων υποψηφίων. Ο τουριστικός τομέας αντιμετωπίζει δυσκολίες στην πρόσληψη εποχιακών εργαζομένων, με εκτιμώμενη ανάγκη απασχόλησης περίπου 300.000 έως 350.000 εργαζομένων, εκ των οποίων περίπου το 40% είναι δύσκολο να βρεθούν. Αυτό υποδηλώνει ένα χάσμα μεταξύ της ζήτησης για δεξιότητες και του διαθέσιμου εργατικού δυναμικού.

5. Αλλαγή στις προτιμήσεις των εργαζομένων: Η πανδημία οδήγησε πολλούς εργαζόμενους να αναζητήσουν πιο σταθερές και λιγότερο απαιτητικές θέσεις εργασίας, με αποτέλεσμα την απώλεια προσωπικού στον τομέα του τουρισμού. Αυτή η αλλαγή υπογραμμίζει την ανάγκη για δεξιότητες που μπορούν να προσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς εργασίας και στις προτιμήσεις των εργαζομένων.

1. Επαγγέλματα με υψηλή ζήτηση:

Στα βασικά επαγγέλματα περιλαμβάνονται:

- Σερβιτόροι εστιατορίων
- Πωλητές καταστημάτων λιανικής
- Σεφ
- Μπάρμαν
- Υπάλληλοι ρεσεψιόν
- Προσωπικό καθαρισμού
- Υπάλληλοι γκισέ
- Αχθοφόροι

2. Δεξιότητες που ζητούνται:

- **Εξυπηρέτηση πελατών:** Απαραίτητη για τη βελτίωση της εμπειρίας των επισκεπτών.
 - **Γλωσσική επάρκεια:** Σημαντική για την επικοινωνία με διεθνείς επισκέπτες.
 - **Ψηφιακές δεξιότητες:** Υπάρχει αυξανόμενη ανάγκη για εξειδίκευση στο ψηφιακό μάρκετινγκ και το ηλεκτρονικό εμπόριο.
 - **Τεχνικές δεξιότητες:** Επάρκεια στη χρήση συστημάτων διαχείρισης καταλυμάτων και λογισμικού κρατήσεων.
- 3. Προσόντα:**
- Πολλές θέσεις εργασίας απαιτούν επαγγελματικά προσόντα από προγράμματα ΕΕΚ ή εξειδικευμένη κατάρτιση, ειδικά για σεφ και διευθυντές ξενοδοχειακών μονάδων.

Ο τουριστικός τομέας στην Ιταλία, ενώ αντιμετωπίζει υψηλή ζήτηση για εξειδικευμένους εργαζόμενους, βιώνει επίσης έλλειψη επαγγελματιών. Η κατάσταση αυτή αναδεικνύει τη μεταβαλλόμενη δυναμική του κλάδου και υπογραμμίζει την ανάγκη για εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό, ώστε να αντιμετωπιστούν οι νέες προκλήσεις και ευκαιρίες. Στη συνέχεια αναλύεται περαιτέρω η έλλειψη επαγγελματιών και οι τομείς όπου αναδύονται νέες ευκαιρίες.

1. Θέσεις στον τομέα της φιλοξενίας και των υπηρεσιών: Υπάρχει σημαντική έλλειψη επαγγελματιών σε θέσεις του τομέα της φιλοξενίας, όπως σερβιτόροι εστιατορίων, σεφ, μπάρμαν και υπάλληλοι ρεσεψιόν. Η ζήτηση για αυτές τις θέσεις έχει αυξηθεί, ειδικά στην περιοχή του Βένετο, όπου ο τουριστικός τομέας ανακάμπτει μετά την πανδημία. Η πρόσληψη εποχιακών εργαζομένων έχει αυξηθεί, υποδηλώνοντας την ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό σε αυτούς τους τομείς.

2. Ψηφιακές δεξιότητες: Η πανδημία επιτάχυνε τον ψηφιακό μετασχηματισμό στον τουρισμό, δημιουργώντας νέες ευκαιρίες σε θέσεις που απαιτούν ψηφιακές δεξιότητες. Αυτές περιλαμβάνουν θέσεις που σχετίζονται με το ψηφιακό μάρκετινγκ, την ηλεκτρονική εξυπηρέτηση πελατών και τη διαχείριση εικονικών τουριστικών εμπειριών. Η στροφή προς την ψηφιοποίηση υποδηλώνει μια αυξανόμενη ανάγκη για κατάρτιση και προσόντα σε αυτούς τους τομείς.

3. Διαχείριση και σχεδιασμός του τουρισμού: Καθώς ο τουριστικός τομέας προσαρμόζεται στις νέες συμπεριφορές και προτιμήσεις των καταναλωτών, αναδύεται η ανάγκη για επαγγελματίες με δεξιότητες στη διαχείριση του τουρισμού και τον στρατηγικό σχεδιασμό. Αυτό περιλαμβάνει ρόλους που εστιάζουν στη βιωσιμότητα, τη διαχείριση κρίσεων και καινοτόμες τουριστικές λύσεις που μπορούν να ανταποκριθούν στις μεταβαλλόμενες δυναμικές της αγοράς.

4. Συμμόρφωση με τους κανόνες υγείας και ασφάλειας: Με τις συνεχιζόμενες ανησυχίες για την υγεία και την ασφάλεια μετά την πανδημία του COVID-19, υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για επαγγελματίες που μπορούν να διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς υγείας σε

περιβάλλοντα τουρισμού και φιλοξενίας. Αυτό περιλαμβάνει θέσεις που εστιάζουν στην υγιεινή, τα πρωτόκολλα ασφάλειας και τη διαχείριση κινδύνων.

5. Ευκαιρίες απασχόλησης για νέους: Ο τουριστικός τομέας προσλαμβάνει όλο και περισσότερους νέους, με αξιοσημείωτη αύξηση στις προσλήψεις για θέσεις αρχάριων. Αυτή η τάση προσφέρει νέες ευκαιρίες στους νέους να εισέλθουν στην αγορά εργασίας, ιδίως σε θέσεις που απαιτούν λιγότερη εμπειρία αλλά προσφέρουν διαδρομές επαγγελματικής εξέλιξης.

6. Εποχική απασχόληση: Ο εποχικός χαρακτήρας της τουριστικής βιομηχανίας συνεχίζει να δημιουργεί ευκαιρίες για προσωρινή και εποχική απασχόληση. Καθώς ο τουρισμός ανακάμπτει, υπάρχει σταθερή ανάγκη για εργαζόμενους κατά τη διάρκεια των περιόδων αιχμής, κάτι που μπορεί να αποτελέσει σημείο εισόδου για πολλούς στην αγορά εργασίας.

Οι βασικοί τομείς έλλειψης εργατικού δυναμικού συνοψίζονται ως εξής:

1. Εποχικοί εργαζόμενοι:

- Έλλειψη 300.000 έως 350.000 εποχικών εργαζομένων, εκ των οποίων το 40% είναι δύσκολο να βρεθούν, κατάσταση που επιδεινώθηκε από την πανδημία.

2. Ειδικευμένοι επαγγελματίες:

- Έλλειψη θέσεων σε διοικητικό επίπεδο, όπως διευθυντές ξενοδοχείων και συντονιστές εκδηλώσεων, λόγω της αποχώρησης εργαζομένων από τον κλάδο κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

3. Επαγγελματίες της μαγειρικής:

- Υψηλή ζήτηση για εξειδικευμένους σεφ, ιδιαίτερα σε περιοχές με πλούσια γαστρονομική παράδοση, με πολλά καταστήματα να δυσκολεύονται να βρουν κατάλληλους υποψηφίους.

Αναδυόμενες ευκαιρίες

1. Βιώσιμος τουρισμός:

- Αυξανόμενη ανάγκη για επαγγελματίες που εστιάζουν σε φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές και βιώσιμη φιλοξενία.

2. Ψηφιακή μεταμόρφωση:

- Νέες θέσεις εργασίας στον τομέα του ψηφιακού μάρκετινγκ, της ηλεκτρονικής εξυπηρέτησης πελατών και της ανάλυσης δεδομένων, καθώς οι επιχειρήσεις ενισχύουν την παρουσία τους στο διαδίκτυο.

3. Συμμόρφωση με τους κανόνες υγείας και ασφάλειας:

- Αυξημένη ζήτηση για επαγγελματίες που διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τους κανονισμούς υγείας και τα πρωτόκολλα ασφάλειας.

4. Πολιτιστικός και βιωματικός τουρισμός:

- Το αυξανόμενο ενδιαφέρον για αυθεντικές τοπικές εμπειρίες δημιουργεί ευκαιρίες για επαγγελματίες που διαχειρίζονται πολιτιστικές εκδρομές και εκδηλώσεις.

TourX

www.tour-x.eu

